

איך אנחנו
רואים את הקנה
עמודים 2-4

והרתי את לב האבן משרכם
ונתתי לכם לב בשר

מצורע - שבת הגדול

גליון טו | תשפ"ב

אור להביות הלב של איש ישראל
בוער מאד עד לב השמים לה יתברך,
ואין סוף ואין תכלית לתשוקתו

תבתי

היו האבן איד
האם האבן
נאר היו אר פסט
עם באהאר צע

אור ובהירות בעבודת השם במשנת ברסלב

לב ופנימה של הברכה

ורחץ במים ושמא עד הערב

(ויקרא טו, ה)

יום חדש, בריאה חדשה. קדושה חדשה, רצונות חדשים. לא משנה איך היה נראה ה'אמול' שלך, העיקר הוא: כאן ועכשיו, 'היום אם בקולו תשמעו'.

יסוד זה מלמדנו רבינו הקדוש, כמה וכמה פעמים, כי אין שום יום דומה לחברו, וכל יום הוא יום חדש לגמרי. ואף מוהר"ת מאריך בזה פעמים אין מספר.

בהלכות ברכת השחר (הלכה ה' אות מ"א) הוא מרמז זאת בדיני טהרת המצורע ושאר טמאים, אשר כפי שאנו לומדים בפרשת השבוע - טהרת הטמאים תלויה במספר הימים שעוברים; זה צריך להמתין יום אחד, וזה שבועה ימים, כל אחד כפי חומרת טומאתו.

גם אחרי שכבר המתין, והגיע היום בו יטבול לטהרתו, אינו נטהר, אלא - כפי שכתוב בפרשתנו לגבי כל סוגי הטמאים - 'ורחץ במים ושמא עד הערב'. וכל זה למה? כי כל יום הוא ענין חדש, ובכל יום נעשים חדשות לגמרי.

הש"ת עשה ופעל כל זאת לטובתנו, כדי שגם אם היום הזה עבר כמו שהוא עבר, יש את יום המחרת...

והרי לשון קדשו: "צריך להאמין שבכל יום ויום נעשים חדשות לגמרי, על כן צריכין להתמתן ולהמתין עד יגיע יום ישועות. כי השם יתברך מצמיח ישועות בכל יום, כמו שאומרים בברית קריאת שמע בכל יום 'עושה חדשות', 'מצמיח ישועות'. רק אף על פי כן צריכין להתמתן הרבה עד שתצמח ותתגלה ישועתו בשלימות.

וכל זה רמזה לנו התורה הקדושה בדיני טהרת הטמאים, שרוב טהרתן תלויה בימים וביומן, כפי ערך טומאתו. כגון, הטמאים ביותר, כמו טמא מת וזב ומצורע, צריכין להתמתן שבועה ימים. ובעל קרי ויוצא, צריכין להתמתן יום אחד עד שיעריב שמשו ויתחיל יום שלאחריו. וכל זה הוא בחינת הג'ל, שבכל יום ויום נעשים חדשות לגמרי."

בהמשך דבריו, מבאר מוהר"ת את הסוד שבדבר, כי: "כל מה שבא ונתחדש יום אחר, ניתוסף ונתחדש קדושה יתירה מלמעלה. כי רק בשביל זה השם יתברך מקיים עולמו מששת ימי בראשית עד הסוף, ובכל עת הוא בורא יום וליילה וכו', כל יום ויום של כל ימי העולם הוא בריאה חדשה ממש, כי יום זה עדיין לא היה מעולם. וצריך כל אחד לשום לב לזה, ולהודות לשמו יתברך בכל לב על זה בכל יום ויום, ולומר 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' בלב שלם בכל יום. ועיקר ההתחדשות בכל יום ויום, הוא רק בשביל להמשיך ולהאיר מקדושתו העליונה עלינו מחדש, לעורר אותנו להתחדש בכל יום ויום ברצונות הדינים והוקים להשם יתברך.

ועל כן, הטמא שטבל והתחיל להיטהר, אינו רשאי לאכול בתרומה עד שיעריב שמשו ויובא היום שלאחריו. כי כפי טומאתו, אף על פי שהתחיל להיטהר וטבל במקוה, אף על פי כן אינו יוצא מידי טומאתו בשלימות עד שימתין על התחלת היום שלאחריו, שיהיה נמשך יום חדש, קדושה חדשה, רצונות קדושים חדשים, ואז ידקא ויטהר לאכל מן הקדשים!"

תחנת רכבת סואנת שרכבות נכנסות ויוצאות ממנה במהירות עצומה, ומי יוכל לעצור בעדם!?

בנוסף, אנו הרי רגילים לשקוע כל העת בביצות של מחשבות ייאוש ועצבות, אשר בשורשם הם מחשבות של כפירה בחסדי ה'. וכאשר מחשבות אלו הם הלך הרוח שממלא את רוב היום והלילה שלנו, אנה אנו באים!?



כבדי לקבל פתרון לקושי עצום זה, בחרנו לצלול במעמקי תורתו של 'הפה שאסר', הלא הוא אותו צדיק שמגלה לנו כמה צריך להיזהר מכל מחשבה, ולבקש ממנו שיגלה לנו את 'הפה שהתיר', ויכניס אותנו אל תוך היכלי קדושת הדעת במהרה. וכך הוא מגלה בתורתו הקדושה:

'הגם שנדמה לך שמוחך עמוס בהמוני רסיסי מחשבות בבת אחת, באמת אין הדבר כן. שכן, במוחו של האדם אין מקום ליותר משני מחשבות בו זמנית, ולכן תוכל לבחור בכל רגע מה אתה רוצה שימלא את מוחך היקר!'

השליטה במחשבות כמוה כרכיבה על סוס. וכשם שכשהסוס נוטה לפעמים מהדרך, אפשר לתפוס את האפסר ולמשוך אותו לדרך הישר. כך גם המחשבה שבמה: ניתן לשלוט עליה ולכוון אותה למקום הנכון. וגם אם אתה 'מאבד' פתאום את המחשבה, אל תיבהל! משוך אותה בחזרה למחשבות טובות. ותן לה לחזור ולשוטט בשדות הקדושה, שם תשבע ממשטעמים נעימים, ותבנה היכלות קדושים'. (ע"פ ליקוטי מוהר"ן תניינא, ג.)

במכתביו של מוהר"ת - הידיד הנאמן, שמלווה אותנו בשבילי החיים - אנו מוצאים שוב ושוב את האזהרות שהוא מזהיר את בנו על ענין המחשבה. לא רק על 'מחשבות רעות' הוא מזהיר, אלא גם על מחשבות של דאגות והבלי העולם הזה הממלאים את המוח. ריבוי המחשבה וה'חמץ' הזה, מכבידים על החיים הפשוטים והנעימים כל כך, חיים מלאי תקווה ושמחה, חיים של זריזות ועשייה דקדושה.

זה הזמן להתחיל מחדש לשלוט על המחשבה שבמה, ובכך לזכות לחיים חדשים, מח נקי ולב ישר, שיפתחו לנו את שערי הקדושה, אמן.

זה לא 'רק' מחשבה...

מ'מעשים' רעים אנו משתדלים מאד להיזהר, אבל מה עושים עם ה'דעת' שמתפזרת לכל הכיוונים?! / סודו של אפסר הסוס...

אין זמן מתאים יותר - מאשר בינות להררי הספרים והניקיונות, בתוך כל הבלאגן והעומס - להיזכר בעוד מקום שחייבים לנקות... הלא הוא: ה'מוח', משכן החכמה שבאדם.

לחמץ שבמוח אין דין של 'ביטול' וגם לא 'פסול' מאכילת כלב, אבל יש בו דין של 'תפיסת מקום'; כל פיסת 'חכמה זרה', וכל שכן 'מחשבת טומאה', נועצים קנה בים החכמה הקדושה שבמוח האדם ודוחקים אותה.

בנוהג שבעולם, אין מייחסים למחשבות חשיבות יותר מדי, העיקר הוא לדאוג ל'מצוות שבמעשה'; ללמוד, להתפלל ולהיזהר מעשיית כל דבר רע, אבל 'מחשבות'... נו, אז תהיה מחשבה לא טובה, מה קרה!?



אם רק נביט בדברי חז"ל ובספרים הקדושים על חומרתה של מחשבה רעה, ואפילו אחת, תסמרינה שערות ראשנו... כך גם כאשר אנו מביטים בדבריהם של הצדיקים שמוחם היה זך בתכלית, אנו מגלים מחדש את עומק הפגם הנעשה על ידי כל מחשבה, כפי שהם מזהירים אותנו. וכך הם דבריו של רבינו הקדוש:

'והם שני יצרין, יצר טוב ויצר הרע. היינו: מחשבות טובות, הם יצר טוב. ומחשבות רעות, הם יצר הרע. כי עיקר היצרים, הם המחשבות והחכמות שבלב, כמו שכתוב כי יצר מחשבות לבו' (ליקוטי מוהר"ן, מט).

ללמדנו, שלא רק שאין בשמירת המחשבה רק איזה 'מידת חסידות' או 'חומרא בעלמא', אלא ש'עיקר היצר הרע' הוא במחשבה. כאשר אדם פוגם במחשבה ח"ו נהווה מכך 'דבר רוחני ממש' (שיחות הר"ן, מז). והוא מחריב את העולמות וסותם ואוטם רח"ל את החלל הפנוי מלהתמלא באלקותו יתברך (ליקוטי, שם).

אך בל נשכח שכך זה גם להיפך; כאשר יהודי חושב בדעתו מחשבות של קדושה, הוא בורא עולמות קדושים, מטהר את החכמה שבלב, ומגביר את היצר הטוב על זה שכנגדו...



ידעה זו, השופכת אור על מהותו של היצר הטוב ושלומו, גורמת לנו לפיק כריכים ולחלישות הדעת גדולה. אנחנו הרי מכירים את עצמנו ויודעים היטב עד כמה אנו שולטים על המח שלנו, המוח נדמה לנו כמו

"אור לארבעה עשר" – די לעכטיגע נאכט!

מאחר שבלילה זה אנו מבטלים את החושך, והחושך נהפך בו לאור, ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה!"

ר' מנחם: אתה כבר מגרה אותי לשמוע מה יש בלילה זה...

הר"ר שמחה: ובכן, גם בענין לילה זה יש לנו גילויים רבים בליקוטי הלכות, ואיני יודע עד כמה נצליח להקיף את הכל בשיחה אחת, אבל בכל זאת, הבה נתחיל בס"ד.

~ סוד ה"ארבעה עשר" ~

נתחיל אולי עם המשמעות של התאריך 'ארבעה עשר'; מה סוד מספר זה של י"ד, ומה שייכותו לבדיקת וביעור חמץ:

ראשית כל, יש לנו על כך תורה בליקוטי מוהר"ן, תורה פ"ג תניינא, תורה עמוקה מאד [אשר אומרים עליה שהיא 'נחטפה' מתוך 'הספר הנשרף'] שם מדבר רבינו על לילה זה, וכותב שבלילה קדוש זה מעביר השם יתברך את החושך מעל עינינו, בבחינת 'גל עיני ואביטה נפלאות'.

וזהו "אור לארבעה עשר" - שבלילה זה מתגלה אור העיניים, אשר בכל עין ועין יש 'שבעה גלדי עינא' (מבואר בזהר הקדוש, שהם כנין גלדי בצל זה על גבי זה) וביחד הם עולים למספר ארבעה עשר!

רבינו אומר שם עוד דברים נוראים, מה שזוכים על ידי 'אור העיניים' המתגלה בלילה זה. הבה נקרא את לשונו הקדוש, גם אם לא נבוא עתה להסבירם ולבארם:

"ימינו מעביר החושך מעיניהם, ואז עיניהם רואות נפלאות, בבחינת 'גל עיני ואביטה נפלאות'. ונפלאות האלו הן בבחינת פסח שהוא ימין, בחינת 'כימי אתך ממצרים אראנו נפלאות'... ואור העיניים מעלין גם כל הבקשות ותחנות אשר יתפללו אל הבית המקדש, כי שם עולין כל הבקשות, ומשם האור עיניים יוצא, בבחינת 'זהיה עיני ולבי שם'. ואור העיניים מעוררין הגאולה התלויה בלב, בבחינת 'כי יום נקם בלבי', כי עיני ולבו שם. וזה בחינת 'ויקרא לאור יום'. אור העיניים מעוררין יום נקם שבלב, לבטל שאור וחמץ של יצר לב האדם רע, הנשאר לו מנעוריו... וזהו 'אור לארבעה עשר', היינו אור שבעיניים, שיש בהם שני פעמים שבעה גלדי עינא, בהם בודקין את החמץ. ואז יכול הלב להתלהב בלימוד התורה בשלהובין דרחימותא, ומים רבים שהם אהבות ויראות חיצוניות, אי אפשר להם לכבות התלהבות האת, בבחינת מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, פג). וכל זה הוא רק חלק קטן ממה שכתוב שם בתורה, לך נא ראה שם.



גם בליקוטי הלכות מתייחס מוהר"ן כמה פעמים למספר ה"ארבעה עשר":

בהלכות ברכת השחר הלכה ה' הוא מבאר באריכות ענין 'מצח' הרצון שהוא היפך ה'חמץ', ושכל ענין ביעור החמץ הוא להאיר הארת מצח הרצון, לצאת ממצב של "שמד" למצב של "רצון" (עין שם, והוא ע"פ המבואר בליקוטי מוהר"ן תורה רט"ז). כשהוא מבאר שם בעומק נפלא ענין השלשה צדיקים שבכוחם יוצאים מהגלות, משה יוסף ודוד.

ואז הוא מביא מה שכתבו הספה"ק ש"דוד" עולה בגימטריא י"ד, וזהו סוד "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ", שבלילה זה אנו ממשיכים את אורו של דוד מלכת משיחא, המאיר הארת הרצון בשלימות, ועל ידו ניצולים מהחמץ שהוא היפך הרצון.

והרי לך מעט מלשונו: "עיקר גמר הגאולה יהיה על ידי בחינת דוד, בחינת משיח בן דוד. וזהו 'אור לארבעה עשר'".

יתברך. "אני לדודי ודודי לי", ה' אוהב אותנו ורוצה בנו, ואנחנו אוהבים אותו ומשתקקים אליו.

וכל אחד, כפי שזוכה להמשיך עליו אור מצוות ליל הסדר, אכן זוכה לאור השיר השירים בנימוט ודקות נפלא. וכלשון הרה"ק מטשעהרין בספרו 'נחת השולחן' בסיום ביאורו על מצוות ליל הסדר: "ואח"כ נהגו לומר 'שיר השירים' בנימוט ודבקות נפלא, כל אחד כפי בחינתו ומדיגתו, כי בו כלול הכל, כמובן מדברי רבותינו ז"ל".

ר' מנחם: אוי, איך זוכים ל'נרצה' כזה?

הר"ר שמחה: כשעושים כראוי את ה"קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד רחצה מוציא מצה מרור כורך שולחן ערוך צפון ברך הלל"...

ר' מנחם: נו, אז אולי אכן תבאר לי קצת את אלו המצוות, כדי שאזכה לעשותם כדבעי, בדחילו ורחימו, לקבל על ידם את האור הגדול של 'נרצה'.

הר"ר שמחה: הייתי עושה זאת בשמחה, אך כבר אמרתי לך שאיני הלל הזקן... וגם אם אנסה ללמדך את

ליל הסדר כולו על שני רגליים ולא על רגל אחת, לא יכניסו במערכת את שיחתנו לתוך הגיליון, הם יצטרכו להדפיס קונטרס או ספר נפרד...

אבל האמת היא, שעוד לפני ליל הסדר יש לנו לילה גדול מאד, ליל בדיקת חמץ, "אור לארבעה עשר", לילה שרבינו ומוהר"ן מגלים עליו דברים נוראים עד למאד. אולי נדבר קצת על לילה זה?

ר' מנחם: לא כל כך מושך אותי לדבר על הלילה הזה. הייתי מעדיף לדבר על ליל הסדר, שבו מסובים בשלוה סביב שולחן החג, עם בגדי יו"ט, בבית נקי ומצוחצח. אך

לא על הלילה שלפניו, שכולנו עדיין נמצאים בתוך קלחת הניקיונות, עייפים ויגעם. לילה שכולנו עדיין לבושים בבגדי חול, ומדלגים בין ערמות שיירי המאכלים לבין נחלי המים והאקונומיקה...

הר"ר שמחה: דווקא מפני כך, אולי חשוב שנתעורר להבין באיזה לילה מדובר, ולא ניתן לילה מאיר כזה להיבלע ולהיעלם בתוך המולת הטרדות.

ר' מנחם: אבל איך אפשר לנצל לילה כזה? מי יש לו כזה?

הר"ר שמחה: איני מתכוון לדבר אתך על 'עבודות' גדולות, ועל דברים הדורשים כוחות ויגיעות. אני רוצה רק ללמוד אתך מהו לילה זה, מה סודו, ואיזה אורות נפלאים מסתתרים בו.

ר' מנחם: אדרבא ואדרבא, אשמח מאד לשמוע ולהחכים. זה בשבילי דבר חדש לגמרי. מעולם לא שמתי לב אל הלילה הזה, ולא חשבתי כ"כ שיש בו איזה אור מיוחד. אני רגיל להתכונן לליל הסדר, ולא לליל בדיקת חמץ...

הר"ר שמחה: הוא אשר דיברתי. לילה זה 'נבלע' אצלנו לפעמים בתוך כל המולת ההכנות לחג, ואין אנו שמים אל לבנו באיזה לילה מאיר מדובר. וכפי שכבר כתב מוהר"ן (הל' נטילת ידים שהיית הלכה ב' את חו') שלילה זה נקרא בפי חכמינו ז"ל במשנה "אור לארבעה עשר",

ר' מנחם: רבי שמחה, אתה זוכר שדיברת אתי לפני פורים על כך שצריכים 'לחיות' את החיים על פי 'ליקוטי הלכות'?

הר"ר שמחה: בוודאי שאני זוכר. אני לא רק זוכר, אלא אני גם משתדל לקיים את זה... הרי זה מה שמכניס את הטעם והחיות בתוך כל מצוה ודבר שבקדושה.

ר' מנחם: אז אנו ממך, תרחם עלי, תטעים לי קצת מהטעם הזה. פסח מתקרב, ואני חייב איזה 'הכנה דרבה'. לא רק איזה התעוררות והתרגשות, אלא בעיקר 'דעת' דקדושה, שאוכל לגשת אל מצוות החג ולקיימם מתוך חיות אמיתית.

הר"ר שמחה: מה היית רוצה ללמוד? על איזה ענין ממצוות החג?

ר' מנחם: על כל מצוות ליל הסדר, מתחילת 'קדש' עד 'נרצה'. שאדע כל ענין וענין מה סודו.

הר"ר שמחה: וכי תעלה על דעתך שנוכל להקיף בשיחה אחת את כל אלו המצוות? אתה דומה בעיני לאותו גר שאמר 'למדני כל התורה כולה על רגל אחת'...

ר' מנחם: נו, אז תהיה כמו הלל, שאכן לימד אותנו את התורה כולה על רגל אחת...

הר"ר שמחה: תשמע ר' מנחם, אני לא הלל, ואין בכוחי לתמצת בשיחה אחת 'הלכות' שלמות שיש לשקוד וללמוד אותם משך שבועות וחדשים.

אבל בכל זאת, אולי אומר לך משהו: התכלית והמטרה של כל חלקי ליל הסדר, מתחילת 'קדש' - כולל ה'מגיד' ה'מוציא מצה' - עד לסוף ליל הסדר, הוא: להגיע אל 'נרצה'. לרצונות וכיסופים ורגועים להשם יתברך!

מוהר"ן תחזור על כך פעמיים בליקוטי הלכות (הל' ברכת השחר הלכה

ה' אות י"ט, והל' נט"י לסעודה הלכה ו' אות כ"ד) - כל פעם ע"פ תורה אחרת בליקוטי מוהר"ן - שתכלית כל מצוות ליל הסדר הוא להגיע אל ה'נרצה', אל הארת הרצון. שיאירו בלבנו הכיסופים והרגועים להשם יתברך.

כל המטרה של כל ליל הסדר; הארבע כוסות, המצה והמרור, הסיפור יצ"מ וההלל - הוא שנצא מעבדות לחירות, ויתעוררו בלבנו ביתר שאת ויתר עז הרצונות להשם יתברך. ובמילים אחרות: לצאת מהלילה הזה, כשאנחנו יותר ברסלב'ער חסידים, בעלי "לב בשר", לב שאוהב את השם ומשתוקק אליו. ואז ממילא, כל העבודות השם, התורה והתפילה, שלאחר ליל הסדר, נעשים מתוך לבביות יותר.

ר' מנחם: אם אני לא טועה, 'נרצה' פירושו שמי שקיים את כל מצוות הסדר מרוצה אצל השם יתברך, ואילו לפי דבריך, הפירושו של 'נרצה' הוא שאנחנו רוצים את השם יתברך?

הר"ר שמחה: היינו הך! כשהייתי מאמין ומרגיש שהוא רצוי בעיני ה' והשם יתברך רוצה ומרוצה בו ובעבודתו, מתעוררים גם בלבו 'כמים הפנים לפנים' רצונות וכיסופים ואהבה עצומה להשם יתברך!

וכפי שאכן מסיימים את ליל הסדר באמירת 'שיר השירים', אשר כל כולו אהבה עצומה בינינו לבין השם

"וזהו בחינת 'לאור הנר', ולמדו רבותינו זכרונם לברכה שאור הנר יפה לבדיקה מפסוק נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. היינו שעל ידי אור הנר, דהיינו הדעת שהוא בחינת נר ד' נשמת אדם כמו שכתוב ונשמת שדי תבינם, על ידי זה יפה לבדוק החמץ, לגלות ההסתרה, ולבער הרשעות והסטרטא אחרא, להחזיר רשעים בתשובה כנ"ל. וזהו בחינת בדיקת החמץ בחורין ובסדקין ובכל המקומות שאין נראין יפה לעין, ועל ידי אור הנר נבדקין, כי על ידי בחינת אור הנר דהיינו הדעת, יכולין להוכיח ולהזהיר ולהחזיר בתשובה אפילו מי שכבר נשקע החמץ והרשעות אצלו עד שאין נראה כלל, בבחינת 'עבר ושנה נעשה לו כהיתר', ויותר מזה חס ושלום בבחינת 'הסתרה שבתוך הסתרה' כמבואר שם במאמר וביום הביכורים הנ"ל, ועל ידי הדעת שהוא בחינת אור הנר יכולין לבדוק ולבער הרשעות אפילו ממקומות אלו. כי יכולין להחזיר בתשובה אפילו מי שהוא בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה, על ידי הדעת כנ"ל.

ועל כן נקרא 'אור לארבעה עשר', ואמרו רבותינו ז"ל שהלילה נקרא אור על שם 'הללוהו כל כוכבי אור', היינו בחינת 'ומצדיקי הרבים ככוכבים' שהם המחזירים בני אדם בתשובה שהם נקראים מצדיקי הרבים. ומחמת שהם מאירים בבחינת לילה דייקא, כי בתוך החושך והלילה בחינת ההסתרה, שם דייקא הם מאירים אור דעתם כנ"ל כדי להאיר את הלילה לגלות את ההסתרה כנ"ל, כי שם דייקא מלוש אור גדול. ועל שם זה נקרא הלילה 'אור', בחינת 'אור לארבעה עשר בודקין' וכו', בחינת התגלות ההסתרה להחזיר הרשעים בתשובה, בחינת 'מצדיקי הרבים ככוכבים', בחינת 'כוכבי אור', ועל שם זה קראו זאת הלילה דייקא אור כנ"ל. ועל כן בודקין את החמץ בלילה דווקא, כי דווקא בבחינת לילה בחינת חושך ההסתרה ביותר, אז דייקא מגלין אותה על ידי אור הדעת שהוא בחינת אור הנר" (ליקוטי הלכות, ראש חודש ג, י).

ר' מנחם: ומהו סוד אור הנר, שעל ידו בודקים את החמץ?

הר"ר שמחה: אור הנר, הוא סוד אור הנשמה, שמתעוררת להאיר בלילה זה, ועל ידה יכולים לבדוק את החמץ שבלב. וכמובן, אור הנר הוא אור הצדיק האמת, אשר הוא אור שורש נשמתנו, ואורו הגדול הוא זה שעוזר לנו לגלות את כל סוגי החמץ והטעויות שיש בתוכנו, ולבערם מאתנו.

ועל כך כותב רבי אפרים ב"ר נפתלי בספרו 'ליקוטי אבן', דברים נפלאים מאד, כשבתוך הדברים הוא מבאר גם מדוע אין בודקים באבוקה אלא בנר יחידי דווקא - שכן, כדי לבדוק ולבער את החמץ, אנו צריכים לבדוק לאורו של הצדיק האמת היחיד שבדור!

וזה לשונו:

"וזהו בחינת אור הנר יפה לבדיקה, אור הנר זהו בחינת אור הצדיק האמת, שעל ידו יכולין לבדוק בחורין ובסדקים, לבער החמץ שהוא בחינת מינות והרעו שיש בכל אחד בלבו על ידי מעשיו הרעים. ועל כן צריך דוקא נר יחידי, זהו בחינת הצדיק האמת שהוא היחיד שבדור" (ליקוטי אבן, הל' נטילת ידים שחריית).

ר' מנחם: רבי שמחה, איך האב זיך נישט געראכטן [= לא התכוננת] לשפע כזה של גילויים נפלאים.

ועתה למעשה, מה אני אמור לעשות עם כל מה שלמדתי? **הר"ר שמחה:** לעשות מתורה תפילה! וכמו שלימדנו רבינו ש"טוב לעשות מהתורה תפילה, דהיינו כשלומד או

הוא כדי ליכנס לארץ ישראל, כמו שכתוב 'ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכעני והחתי וכו' אל ארץ זבת חלב ודבש', היינו כנ"ל" (ליקוטי הלכות, מילה ג, יא).

ר' מנחם: פלאי פלאות! לא יאומן כי יוספר שיש סודות נוראות כאלה, רק במספר 'ארבעה עשר'...

עוררת בי את החשק והתיאבון, לשמוע מה מסתתר עוד בלילה קדוש זה.

הר"ר שמחה: מסתתר בו אור גדול, וכפי שכבר הזכרתי - לא לחינם קראוהו בשם "אור לארבעה עשר" ולא "לילה ארבעה עשר" (כמו שהאריכו שם בגמרא בתחילת מסכת פסחים, ואמרו דלישנא מעליא נקט) כי אכן לילה זה אין בו חושך, רק אור גדול.

~ סוד ה"אור" שבליילה זה ~

וביאור ענין ה'אור' שבליילה זה, לעובדא ולמעשה, מפרש מוהר"ר' בכמה מקומות בליקוטי הלכות, ולא אזכיר רק שנים מהם:

בהלכות נטילת ידים שחריית הלכה ב', אחר שמאריך לבאר שכל ענין ביעור החמץ הוא לבער ולבטל את כל הסברות והמחשבות של חכמת הטבע מהעולם, ולגלות

שהכל מתנהג רק בהשגחה לבד, הרי הוא מבאר שמאחר שבליילה זה בודקים ומבערים את החמץ, שהוא חכמת הטבע, לכן מתבטל חשכת הלילה, כי כל החושך שיש אצל האדם הוא רק מחמת שהוא שקוע במחשבות של 'טבע', אבל כשהוא חי באמונה ברורה שהכל מתנהג רק בהשגחת ה', אין לו שום חושך, רק אור נפלא.

וזה לשונו:

"וזה בחינת 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', וקרי התנא לאורתא אור לישינא מעליא וכו'. כי עיקר בדיקת החמץ וביעורו הוא בחינת ביעור בחינת הטבע מהעולם, שהוא בחינת ביטול החושך והלילה, שהם בחינת תוקף הגלויות הנמשך מבחינת חכמת הטבע. כי כשנתגלה השגחתו יתברך בעולם אזי אין שום חושך כלל, כי עיקר האור הוא השם יתברך כביכול, ואזי לילה כיום יאיר, כמו שכתוב 'אם חושך לא יחשיך ממך ויללה כיום יאיר כחשכה כאורה'. כמו שיהיה לעתיד, כמו שכתוב 'והיה לעת ערב יהיה אור', כמו שאנו מבקשים (בהגדה של פסח) 'תאיר כאור יום חשכת לילה'. כי עיקר החושך של לילה הוא מבחינת חכמת הטבע שהם הם עיקר החושך, ואמונת ההשגחה זה עיקר האור. ועל כן הלילה של בדיקת החמץ ביטול הטבע, קרא התנא 'אור' לישינא מעליא על שם ביטול הטבע שהוא בחינת החמץ שבודקין באותו הלילה, שעל ידי זה הלילה בבחינת אור, בחינת לילה כיום יאיר וכו' כנ"ל, ועל כן קרא התנא אותו הלילה 'אור' (ליקוטי הלכות, נטילת ידים שחריית ב, ח).

ובמקום אחר, בהלכות ראש חודש הלכה ג', הרי הוא מבאר באופן אחר ע"פ המבואר בתורה נ"ו בליקוטי מוהר"ן בענין ההסתרה ו'הסתרה שבתוך הסתרה', שעל ידי אור הדעת מגלים את האלקות שבתוך ההסתרה ומבטלים אותה - ושם הוא מבאר שבליילה זה של בדיקת חמץ, אנו ממשכיים את אור הדעת, אור הנשמה, לגלות ולבטל את כל ההסתרות, ואפילו ההסתרות הגדולות ביותר, שהם בחינת 'חורים וסדקים' נעלמים ונסתרים, וגם שם מגלים את אור ה' ומחזירים בתשובה את כל המונחים באלו ההסתרות, ולכן נקרא לילה זה 'אור'!

וזה לשונו:

עשר בודקין את החמץ, ומובא בכל הספרים הקדושים שארבעה עשר מרמז על בחינת דוד שעולה י"ד וכו', עיין שם שהאריכו בזה, אבל לא ביארו היטב עד היכן הדברים מגיעים. ועל פי דרכנו דעת לנבון נקל, כי עיקר הכח לבער החמץ קודם פסח הוא על ידי שנמשך בהעלם הארת דוד משיח, שעל ידו נשלם הארת מצח הרצון, ועל ידי זה אנו ממשכיין עלינו תוקף הארת המוחין הרבים העצומים הנמשכיין בפסח, שעל ידי זה מבערין החמץ בארבעה עשר בניסן, כד אתמליא סיהרא שהוא בחינת דוד, והבן היטב" (ליקוטי הלכות, ברכת השחר ה, יח).



בהלכות ראש חודש הלכה ג', אנו לומדים על גילוי נוסף בסוד ה'ארבעה עשר':

שם בהלכה זו מבאר מוהר"ר' באריכות שהחמץ הוא ההסתרה, אשר האדם נחמץ ואורו של השם יתברך נסתר ממנו, ואנו צריכים להמשיך אור המצה שהוא אור הדעת, לגלות את האלקות שיש בתוך ההסתרה.

ולכן, בדיקת וביעור החמץ הוא דווקא בלילה ויום הארבעה עשר לחודש, כי ב"ג הימים הראשונים של חודש ניסן נמשך בכל יום מידה אחת מהשלש-עשרה מידות של רחמים, ובסוף יום ה"ג, כשנשלמו כל ה"ג תיקוני דיקנא שהוא אור הדעת והרחמים, מתחיל להאיר אור הדעת, "אור לארבעה עשר", ויש לנו כח לבדוק ולבער את החמץ וההסתרה.

וזה לשונו שם:

"וזה בחינת 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', אור לארבעה עשר, שאזי הוא בחינת התגלות הדעת, מאחר שכבר נמשך הארת השלשה עשר ימים מראש חודש עד עתה שהם בחינת דעת גדול ורחמים גדולים, בבחינת זקן בישוב הדעת, היינו בחינת "ג תיקוני דיקנא. ועל ידי זה הדעת יכולין לגלות ההסתרה, שזה בחינת ביעור חמץ, לבער החמץ וההסתרה ולגלות הדעת בבחינת מצה. על כן 'אור לארבעה עשר' דייקא בודקין את החמץ, כי על ידי שלמות הדעת של בחינת שלש עשרה כנ"ל, יכולין לבדוק החמץ ולבער ולגלות ההסתרה" (ליקוטי הלכות, ראש חודש ג, י).



בהלכות מילה הלכה ג', מגלה מוהר"ר' סוד נוסף במספר ה'ארבעה עשר':

דבריו שם עמוקים ורחבים, אשר להבינם נצרכים כמה הקדמות ארוכות ועמוקות, אבל תמצית הראשי-פרקים הוא, שבדיקת וביעור החמץ הוא סוד כריית הערלה, וזוהמת הנחש, והמשכת קדושת ארץ ישראל, קדושת הברית.

ולכן, כשם שכבישת וירושת ארץ ישראל ארכה משך ארבעה עשר שנים, "שבע שכבשו ושבע שחלקו", כמסופר בתנ"ך (והסוד בזה עיי"ש בליקוטי הלכות, דברים נוראים בסוד העלאת הקדושה מתוך הקליפה והכנעתה), לכן גם בדיקת וביעור החמץ הוא בלילה ויום ה"ד.

והרי לך מעט מלשונו:

"אלו השבע שכבשו ושבע שחלקו הם כנגד שבעה ימי ערלה, שבעה עממין שחופין על ארץ ישראל, וכנגדם הוכרחו להתממה ארבע עשרה שנים, שבע שכבשו ושבע שחלקו. וזה בחינת 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ', כי החמץ הוא בחינת ערלה, וזוהמת הנחש. ועל כן בלילה ראשונה של פסח שאז נתבטל החמץ, אז נימולו כל ישראל בעת יציאת מצרים. ועל כן 'אור לארבעה עשר' דייקא בודקין את החמץ, כנגד ארבע עשרה שנים הנ"ל, שבע שכבשו ושבע שחלקו, שבהם מכניעין השבעה עממין, השבעה ימי ערלה, שהוא בחינת ביעור חמץ. וזוכיין לצאת ממצרים, מפגם הברית, לארץ ישראל, לתקון הברית. כי עיקר יציאת מצרים

לבבי אמת

כי מאחר שבכלל עושה תשובה לבנו על כל הפגמים שהם מצד היצר הרע, וגם בדיבור ובמעשה עשה כל מה שביכולתו לעשות, כי בדרך ובטל תתקנת חז"ל, על כן ממילא בטיילין ומבולטין ממנו כל מיני חמץ ואין לו חלק בהם כלל!"

ר' מנחם: נפלא מאד! דיבורים מתוקים מדבש.

אבל האמת הוא, שלדאבנו יש לי הרבה מאד "מקומות שמכניסים בו חמץ", אני מלא בחמץ מכף רגל ועד ראש, ואפילו אם לא ארצה רק לבדוק ולחפש את המקומות שהכנסתי בהם חמץ, לא אסיים... הרי אני מלא במחשבות רעות וחמוצות...

הר"ר שמחה: גם בזה איך צריך לבדוק רק את החמץ 'שליך', ולא 'של אחרים'...

ר' מנחם: אני לא מדבר על אחרים, אני מדבר על עצמי. על ריבוי המחשבות וההרהורים שאינם טובים שנמצאים בי בעצמי.

הר"ר שמחה: אני יודע. אבל אעפ"כ גם אצלך בעצמך, יש את חלק החמץ 'שליך' ואת חלק החמץ שאינו שליך...

ר' מנחם: מה הפשט?

הר"ר שמחה: הבה נקרא קטע נפלא מאד בליקוטי הלכות, ותבין בדיוק מה אני מתכוון:

"דרשו רבותינו זכרונם לברכה: 'ולא יראה לך חמץ' - 'שליך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים'. שאם נכנס עכו"ם לבית ישראל וחמצו בידו, אינו זקוק להוציאו. כי חמץ הוא בחינת חימוץ המח, שהם מחשבות זרות והרהורים, שהם אסורים במשהו, וצריכין לבערם ולבטלם ולגרשם מגבולו. אבל אם האדם עושה את שלו ומתגבר בכל כוחו לבער ולגרש המחשבות רעות מקרבנו, והם, אף על פי כן באים בעל כרחו עליו בכל פעם - על זה אין האדם חייב כלל. כמו שכתוב בספר הא"ב שאין האדם חייב על ההרהורים הבאים עליו, כי אם כשמהרהר וחורר ומרהר. וכן כתב (בספרי ליקוטי תנייניא) שיהיה האדם 'שב ואל תעשה' גם במחשבה, ומה שנעשה עמו ממילא אל יחוש.

וזה בחינת 'שליך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים', שאם נכנס עכו"ם וכו', היינו, מאחר שהאדם נזהר ונשמר מחמץ שלו, היינו שלא יחמץ מוחו במחשבות חוץ והרהורים, ואם אף על פי כן נכנס העכו"ם שהוא הסטרא אחרא וחמצו בידו, שהם ההרהורים שבאים עליו שלא בכונה, אינו חייב על זה, כי אין זה חמץ שלו. רק שצריך לזהר שלא יגע בו ולא ינהה ממנו, ולא יהיה נמשך אחריו כלל. ועל פי רוב על ידי זה ממילא יסתלק, כמבואר במקום אחר. אבל הוא אינו צריך להסתכל על זה כלל, רק שיהיה נזהר שלא יהיה החמץ שלו, שלא יחמץ מחשבתו בעצמו באלו המחשבות הבאים עליו" (ליקוטי הלכות, נזקין ד, ה).

אתה מבין?

אין מוטלת עלינו העבודה אלא לבדוק ולבער את החמץ 'שלנו', ותו לא מידי...

הרה"ק מטשעהרין בספרו 'נחת השולחן', שעצם הדבר שהאדם מתעורר לבדוק את עצמו ולפשפש במעשיו, גם אם עדיין אינו מבער את החמץ שבלב, עצם החיפוש והבדיקה נחשבת כבר כהתחלת הביעור, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. וזה לשונו:

"וזה שמברכין אז 'על ביעור חמץ', כי הבדיקה הוא תחילת הביעור, כי עיקר התגברות הסט"א הוא לסמות עיני האדם שלא להתבונן כלל על דרכיו, בבחינת 'לא יחפץ כסיל בתבונה'. אבל תיכף שמעורר כח והארת הנשמה הקדושה, ומתחיל לפפשש במעשיו ולהתבונן על דרכיו, אזי הבא ליטהר מסייעין לו ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, והבדיקה בעצמה כבר הוא התחלת הביעור!"

ולכן, הקושי שעליו דיברת, הוא רק חלישות הדעת של הבעל דבר שמנסה למנוע אותנו מלבדוק ולפשפש בעצמנו.

הוא אומר לנו תמיד: מה תרוויח בזה שתשב בהתבודדות לפני ה' ותבדוק ותחפש את החמץ שבלבך, ותפשפש במעשיך אם הם טובים או לא. הרי ממילא אין בכוחך לבערם ולבטלם ממך?! - וזה שקר גס, כי גם אם עדיין אין האדם יודע איך לבער ולבטל מעצמו את כל סוגי החמץ והרע, הרי שעצם הבדיקה והחיפוש היא עבודה של 'ביעור'...

ר' מנחם: שימחתני וחיזקתני.

אבל האמת, שגם הבדיקה והחיפוש בעצמו קשה עלי מאוד. יש לי כל כך הרבה חמץ שבלב, שאיני יודע כבר ממה להתחיל...

הר"ר שמחה: גם זה הוא בלבול של היצר הרע, כי כבר אמרו חכמינו ז"ל שהבדיקה אינה צריכה להיות אלא "במקום שמכניסים בו חמץ", ומבאר הרה"ק מטשעהרין: "אין צריך לבדוק אלא במקומות שיש לחוש שמה הכניס בהם חמץ אבל שאר מקומות שאין דרך להיות שם חמץ אין צריכין בדיקה, כי כל אחד צריך לבדוק רק במה שיוודע בנפשו שהיצר הרע מתגרה בו, כי אין אדם דומה לחבירו וכידוע. ועל כן, במקומות שאין הדרך להכניס שם חמץ אין צריך בדיקה, בכדי שלא לפזר מחשבתו מזה ביותר, ולא יכנסו בזה בבחי' ריבוי החושב ובדקדוקים יתירים, ולא יתבלבל על ידי זה לגמרי ח"ו, כי גם זה מעצת היצר!"

דברים מפורשים ביותר! - אין אתה צריך לחפש ולבדוק רק את המקומות שאתה יודע ששם מתגרה בך היצר הרע, ויש לך נסיונות בהם. ואין לך להתפזר ולהתבלבל לבדוק את כל סוגי החמץ שבעולם, רק מה ששייך עליך לפי ענייך ומדרגתך.

וכשתבדוק את המעט השייך אליך, כבר יתבטל ממילא גם כל שאר סוגי החמץ, ובביטול בעלמא סגי ליה... וכפי שהוא ממשיך שם וכותב:

"ואם באמת נתגלגל גם למקומות אלו איזה חמץ, אין בכך כלום, כי מדאורייתא 'בביטול בעלמא סגי ליה',

שומע איזה מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפילה, דהיינו לבקש ולהתחנן לפניו יתברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי יזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה. ויבקש מאתו יתברך, שיזכהו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר" (ליקוטי מוה"ר תנייניא, כה).

"רבינו זכרוננו לברכה הזהיר אותנו כמה פעמים, בכמה מיני לשונות, לעשות מהתורות תפילות. ואמר שנעשה מזה שעשועים גדולים למעלה, ואמר שעדיין לא עלו שעשועים כאלה לפני השם יתברך כמו אלו השעשועים שנעשים מתפילות אלו שעושים מן התורות" (הקדמת ליקוטי תפילות).

חסיד ברסלב, אף פעם לא משאיר את הדיבורים שהוא לומד או שומע, כדיבורים בעלמא, אלא לוקח את מה שהוא לומד ועושה מזה תפילה והתבודדות.

ואם אכן ניקח כל קטע וקטע מליקוטי הלכות שלמדנו היום, ונסה לעשות מזה תפילה ודיבורים להשם יתברך - יהיה לנו הרבה על מה להתבודד ולפרש שיחתנו לפניו יתברך.

ר' מנחם: ובליה עצמו של בדיקת חמץ, איך אנחנו אמורים לנצל את הלילה?

הר"ר שמחה: קודם כל, אנחנו אמורים כמובן לקיים בפשיטות מה שנאמר בשולחן ערוך, ולבדוק את החמץ כדין וכהלכה, מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך אמונה בכל מה שדיברנו עתה.

ולאחר מכן, כדאי מאד לנצל את הלילה ל'בדיקת חמץ' רוחנית ופנימית, לבדוק את החמץ שבחורי וסדקי הלב.

~ כיצד בודקים את החמץ שבלב ~

ר' מנחם: אתה יודע רבי שמחה, מאחר שאתה חברי הקרוב אני מרשה לעצמי לספר לך מעט מצפוני לבבי, שתמיד כשמדברים על הענין של לבדוק את החמץ שבלב, אני מרגיש שדיבורים אלו רחוקים ממני מאד.

הייתי רוצה מאד לבדוק ולבער את החמץ שבלב, אבל זה נראה לי 'תלוש' מהמציאות שלי, ואני בכלל לא יודע איך להתחיל לעשות את זה.

הר"ר שמחה: למה? מה כל כך קשה ל'לבדוק את החמץ שבלב'?

ר' מנחם: מה אתה מיתמם? וכי זה דבר פשוט וקל לבדוק את החמץ שבלב, הרי יש על זה המון קשיים.

הר"ר שמחה: איזה קשיים? תנסה אולי לפרט.

ר' מנחם: קודם כל, גם אם אני 'בדוק' ויפשפש וימצא בעצמי את כל החמץ שבלבי, אני לא יודע בכלל איך ל'בערו' ממני.

אני יכול למצוא בעצמי בקלות הרבה חמץ שבלב, אבל מה אני ריוויח מלבדוק ולמצוא, הרי אני לא יודע איך להיפטר מהחמץ הזה.

הר"ר שמחה: אתה זוכר אולי מתי מברכים "על ביעור חמץ"? בליל הבדיקה או בבוקר בשעת השריפה?

ר' מנחם: מה הקשר בין שאלתך לשאלתי?

הר"ר שמחה: תיכף אסביר לך את הקשר, אבל קודם כל תענה לי: מתי מברכים 'על ביעור חמץ'?

ר' מנחם: בלילה!

הר"ר שמחה: מדוע? הרי בלילה רק 'בודקים' את החמץ ואין 'מבערים' אותו עדיין, וכיצד ניתן לברך אז על 'ביעור חמץ'?

ר' מנחם: כי הבדיקה היא תחילת הביעור, כמו שכתב הטור והובא במגן אברהם (סימן תל"ב ס"ק א').

הר"ר שמחה: זייער שייך! וכך ממש הוא גם ברוחניות: עצם הבדיקה היא כבר תחילת הביעור! וכפי שמבאר

נדהמת?

להנגיל ממשורר חמץ כל ימי הפסח

נתעוררנו ותושיענו ותשמרנו ברחמיך הרבים, ממשורר חמץ וישאר, שלא ימצא בגבולנו ובכרשותנו משהו דמשורר שאר חמץ פל מי הפסח. פי גלוי ונדוע לפניך רבוננו דעלמא כללא, שאי אפשר לקבץ נדם בעצמו להיות נזהר ממשורר חמץ, אם לא על ידי ישועתך ורחמיך. רחם עלינו ברחמיך הרבים, גואל חוק, רחמן אמת, ושמרנו ותצילנו ממשורר חמץ פל מי הפסח הקדושים, ותעוררנו ותצילנו לצאת מעבדות חרות מנגון לשמחה, מאכל ליום טוב מאפלה לאור גדול. ונזכה לסדר הסדר של פסח בהתעוררות גדול ובהתלהבות נפלא ובשמחה רבה ונצטווה. ונזכה שייבואו עלינו ויאירו בנו בהארה נפלאה פל תמוזין ודגלות וקטנות המאירין בפסח באור גדול ונפלא ונורא.

ואתה נותן את אכלם בעתו

הימים ימי ניסן הקדושים, ימי ההכנה לקראת חג הפסח הקרב ובא. יום ועוד יום עובר, והנה מגיע יום י"ג ניסן. מוהרנ"ת יושב בביתו עם כמה מתלמידיו, ומדבר לפניו במעלת ליל שימורים – "לילה כיום יאיר", אשר הוא ראש לכל המועדים, והוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, ואשר אז מאירים אורות קדושות ומוחין גדולות וקטנות. דרוש דרש בפיו, ככל אשר האריך לבאר בספרו הגדול והקדוש בכתב.

'אויף פסח' עדיין אין לו למוהרנ"ת כלום, אך הוא עסוק לקחת את הפסח בעצמו, ולהורות לשומעי לקחו, שזהו עיקר הדאגה האמורה להעסיק אותם יומם ולילה: "ווי נעמט מען דעם פסח אליין?!". לא לכולם היה ידוע מצבו הנורא, וכי ביתו ריקן מכל וכל, אך בן משק ביתו הלא הוא ר' נחמן טולטשינער ידע היטב, ואין בידו לעשות מאומה. אמנם, בשעת שיחתו של מוהרנ"ת, גם הוא נסחף ושוכח כי עדיין אין סימן של ישועה, ובעוד כמעט-לעת עומדים כבר אחר שריפת חמץ.

בעיר ראריד אשר לא רחוקה היא, נתעוררו כמה מאנשי שלומינו, ללקט ולקבץ נדבת לב כולם כאחד והיו לאחדים בידם, סכום מכוון עבור מוהרנ"ת. ושלחוהו ביד אחד מבני החבורה, אשר יצא את העיר ונסע ליריד שבברסלב לצורכי עסקיו. הוא הרי יכנס למוהרנ"ת גם כן, על כן יואיל בטובו למסור לו מתנת ידם הטובה.

בבואו לעיר ברסלב סידר את ענייניו בשוק, ולאחר מכן נכנס לבית מוהרנ"ת לקיים 'שליח עושה שליחותו', ולהעביר למוהרנ"ת את הסכום ההגון שהביא כמנחה עבורו. אך נכנס לביתו, ושמע את דיבוריו הנפלאים, נתלהב מאד, ושכח לגמרי את דבר הכסף אשר בפי אמתחתו. כך הקשיב והאזין לדברי אלקים חיים היוצאים מפי מוהרנ"ת, ומכנינים את לבבו ונפשו לקדושת היום טוב הקדוש, וסדר עבודות הלילה הבעל"ט.

כאשר מוהרנ"ת גמר את דבריו, נתפזרו האנשים, והלכו להם להכין את ביתם לקראת ליל בדיקת חמץ, וזה האיש השליח מעיר ראריד שם פניו אל עירו כי שם ביתו, להכין גם הוא את עצמו בהכנות האחרונות לליל אור לארבעה עשר.

עם מוהרנ"ת לא נשאר כי אם כותלי ביתו, ומעט חפציו ורכושו, וכמובן ר' נחמן טולטשינער אשר לא מש מתוך האוהל. מוהרנ"ת בעצמו סמוך לבו לא יירא ולא ידאג, אך ר' נחמן מודאג מאד מהמצב הדחוק, מחשבותיו משוטטות ותוהות, כיצד יתקיים 'הפסח' בבית ריקן מכל וכל שכזה, לא חמץ ולא מצה, ואין יערוך כאן ליל הסדר, בלי מצות ומרור, יין בשר ודגים...

כאשר ראה מוהרנ"ת את פני ר' נחמן, הבין את דאגתו, והתחיל לחזקו בדיבורי אמונה וביטחון, וענה ואמר לו: הלא כתוב 'עיני כל אליך ואתה נותן להם את אכלם בעתו'. השפע אינו מקדים לבוא לאדם קודם הזמן הקצוב וקבוע לו מן השמים, ואף אינו נאחר לבוא אפילו ברגע אחת. עד כדי כך, שלפעמים יכול להיות כי הפרנסה המגיעה לאדם מן השמים נמצאת בסמוך עליו ממש, אך כיון שעדיין לא הגיע העת, אין היא מתגלית אליו עד אשר יבוא הרגע הנכון. אחרת, תוכל להזיק לו השפע. וכל זה הוא הנהגת נפלאות תמים דעים, והנסתרות לה' אלקינו.

תוך כדי שמוהרנ"ת גמר את דבריו, נכנס אליו האיש מראריד, כשהוא מתנצל בפניו על דבר הכסף אשר הביא עמו מאנ"ש שבעירו, וכיון שנכנס לבית מוהרנ"ת ושמע דיבוריו הקדושים, שכח לגמרי את שליחותו, וכבר היה באמצע הדרך הרחק מן העיר, ורק זה עתה נזכר כי לא קיים את המוטל עליו. וחזר העירה לברסלב, ואת צרור הכסף נתן בידי מוהרנ"ת.

ר' נחמן, בראותו כל זה אורו עיניו, ונתמלא בשמחה וחדוה. אך מוהרנ"ת, כדרכו, היה בטוח בישועת ה', ויאמר לר' נחמן: הלא זה הדבר אשר דיברתי אליך! אתה רואה בעיניך שהשפע המוכן ומזומן לי, כבר היה בביתי, ורק עכשיו הגיע 'עתו'... לא ארכו השעות, ובית מוהרנ"ת היה מלא וערוך כראוי וכיאות לקראת החג.

תולדות חיי הקדושים של
אין עינו מוהרנ"ת זי"ע
ערב פ"א נפטר בארבעת עשר נחמ"ט
פרק טו

"ונפשי כעפר לכל תהיה"

ביטולו וענותותו המופלאים של רבי נתן

עם כל השבחים המופלגים שהביחו רבינו, היה רבי נתן בעיני עצמו כאין וכאפס. מעולם לא הרגיש חשיבות וגדולה, להיפך, הוא חש בגדולתו וברחמי של רבינו, שקרבו אליו והדריכו במסילה העולה בית ה' "כאשר יישא האומן את היונק" כלשונו (ימי מוהרנ"ת א, ב).

בתקופת התקרבותו, כששוחח רבינו עם רבי יצחק סג"ל, חתן המגיד מטראהויץ, סיפר לו על תלמידו החדש רבי נתן, שהתקרב אליו, ואמר: "אם תסתכל עליו, תראה שהוא שפל בעיני עצמו כל כך, כעפר וטיט ממש!" - "דו זאלסט אים אן קוקן, איז ער א גלאט שטיקל בלאטען!". "אפילו אם תאמר לו לקנות לך 'בייגל' בקאפיקע (=מטבע פחותה), ירוץ מיד לקנות לך את מבוקשך למרות שאינו מכירך".

רבי יצחק עדיין לא הכיר את רבי נתן, וכשהלך ברחוב, הבחין באברך צעיר הלבוש בבגדי עשירים, הנחפז לדרכו בזריזות. למרות שהיה לבוש כבן עשירים, הבין רבי יצחק מדרך הילוכו שזה האברך שעליו דיבר רבינו, שהוא בעיני עצמו כלא כלום. הוא ניגש אליו ואמר לו: "רעב אנכי, שמא תוכל לקנות לי בייגל בקאפיקע?". רבי נתן הסכים מיד ללא שהיות, הוא נטל מידו את המטבע ורוץ לקנות לו בייגל... באותו רגע, כבר לא היה לרבי יצחק ספק כי זה הוא. (חיי מוהר"ן שלה, שיש"ק ב-ב, צב).

בחינוט פעולות

באחד הימים, בהיותו בבית רבינו, הבחין רבי נתן בספר הק' 'שבחי האר"י', הוא ביקש מרבינו שישאל לו את הספר לכמה ימים. רבינו הסכים, אך אמר לו בחייו: "אבל אל תחקה את אותם חסידים ששואלים ספר, ושוכחים להחזירו..." (בעת ההיא היה הספר יקר המציאות).

מוהרנ"ת לקח את הספר וקרא בו, ומיד כשסיים, החזירו לרבינו. שאל אותו רבינו: "איזה דבר למדת ממש?", השיב רבי נתן: התפעלתי ממה שכתוב שם, שהרב הקדוש רבי חיים וויטאל היה עניו ושפל בעיני עצמו מאד, אולם כשנכנס לרבו האר"י הקדוש, החל רבו לשבחו בכל מיני שבחים. הדבר היה לפלא בעיני רבי חיים וויטאל ואמר: על מה זה ישבח אותי אדוני, הלא אני מכיר בעצמי את קטנותי ומן ערכי? שילבו לה האר"י: "תדע שבדורות שלפני ביאת משיח, אזי במיעוט פעולות אפשר להגיע למדרגת רבי עקיבא!".

ענה רבינו ואמר למוהרנ"ת: "הבנת טוב, אכן לזה התכוונתי".

למשמע דברי רבינו אלו, נחה דעתו של מוהרנ"ת, כי גם בלבו הוא התעוררה פליאה על שרבינו משבח אותו לפעמים, אך כשרמז לו רבינו שגם עליו טובים דברי האר"י, תורץ לו הדבר (אבניה ברזל ט"ז, אוצר נחמני מו).

מאשפות ירים אביון כמוני

ענותותו ושפלותו העצומים של רבי נתן וביטולו המופלא לרבינו, זועקים מכל שורה בחיבוריו הקדושים. וכך הוא כותב בהקדמת חיבורו הגדול ה'ליקוטי הלכות' אשר כתב בפקודת רבינו:

"הפעם אודה את השם, אשר עד כה עזרני, מה אדבר והוא אמר ועשה, מי כה' אלוקינו וכו' מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון כמוני, לקרבני לאור צח ומצוחצח כזה, אור האורות צח הצחצחות, מי יספר שבחו, מי יספר תהילתו. וגם כי ידוע שכל הלשונות של שבח ותהילה, כבר הורגלו העולם לכותבם על מאן דהוא. אך המעיין בספריו הקדושים בעין האמת, ונבון וסיף לקח לשום עין עיונו בדברי אלה אשר חנני ה' בכוחו, המבוארים בספרים האלה - יבין וישכיל ויידע כי כל השבחים והתהילות והגדולות שכתבתי עליו ז"ל - עדיין לא הגעתי לקרסולי שבחי תהילתו, כי שגבה מעלתו וגדולתו ותוקפו עד אין סוף ואין תכלית, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב - - -"

"ובוחן לבות הוא יודע, שאני יודע בעצמי מיעוט ערכי עלי. כי מי אנכי כי באתי עד הלום, לחבר ספרים ובפרט דברים כאלו העומדים ברום רומו של עולם, הפותחים שער לכל דופקי בתשובה החפצים לצאת מחשך לאור, להתקרב להשם יתברך, לאור באור החיים.

"ואני בעיני ידעתי כי לא הגעתי למידה זו לא מיניה ולא מקצתה, לחוות דעי אפילו לפני קל שבקלים והפחות שבפחותים. אך זאת אודה ולא אבוש, והאמת אגיד ולא אכחד, ובראש הומיות אקרא בפתחי שערים בעיר אמרי אומר, ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, שכשם שאני קטן בעיני מצד עצמי כאשר בוחן לבות הוא יודע, כן יקרה נפשי מצד מעלת הדרת קדושת המשפיע עליה חכמה ובינה ודעת, הוא כבוד אדוני מורי ורבי, הרב הקדוש והנורא, הרב האמת וצוק"ל.

"ואם אמרתי אספרה כמו אפס קצה מאת כל אשר עשה לנפשי - לא תספיק הארץ להכיל את כל דברי - - -"

נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן

אחרי התקרבות מוהרנ"ת לרבינו, החל לומר לפני 'היו לרצון' שבגמר תפילת שמונה-עשרה (על פי המובא בספרים בשם השל"ה הקדוש, כי סגולה שלא ישכח האדם את שמו ביום הדין, שיאמר לפני 'היו לרצון' פסוק המתחיל ומסיים באותיות שבהן מתחיל ומסיים שמו, ענין הנזכר גם בש"חיות הר"ן מ"ד) גם את הפסוק "נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן" (תהילים, עז) המתחיל ומסיים באות נון, בנוסף על הפסוק "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן" (משלי, כ) הנדפס בסידורים, שאותו היה אומר עוד לפני כן.

ואמרו על כך זקני אנ"ש, שמוהרנ"ת בחר דווקא בפסוק זה, משום שלפני התקרבותו לרבינו, התאבק בעפר רגליהם של צדיקים רבים, אבל לא מצא מנהיג כלבבו שינהיג אותו בעבודת ה' יתברך כרועה נאמן. ואחר כך, כאשר זכה להתקרב לרבינו, החל להבין ולהרגיש שעליו סובב הולך מאמר ה'תיקוני הזוהר' (תיקון טט) "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא - התפשטות נשמת משה היא בכל דור", והפסוק הנזכר מדבר מהנהגת משה רבינו את צאן מרעיתו. (אוצר נחמני צ"ד, בשם רבי נתן ב"ר אברהם שטרנאהרץ כוכב-לב, בשם קנתו מרת חנה צידל ע"ה בת מוהרנ"ת).

תאכל מצה ותשכיל לדבר 'דיבורים'...

מה הפירוש שה' דיבור' נמצא בגלות? מה סוד המנהג הקדום של 'הפיכת השולחן' בשבת הגדול? מה הקשר בין אכילת מצה לגלות הדיבור? באיזה דבר אנו 'משכילים' על ידי אכילת מצה?

לפתע פתאום נדמה כאילו נבלעו כל הדיבורים שלנו בתוך הגרון. מהו סודו של דבר?!

התשובה היא:

"ומחמת שאלו השירים הנ"ל, הם סמוכים להדיבור, וכשמגברים, אזי ממשיכים את הדיבור לגלות מצרים, בחי' מיצר הגרון, בחי' ניהר גרוני, ואינו יכול לדבר שום דיבור לפני השי"ת" (שם).

יש כאן מלחמה של ממש בינינו לבין פרעה וכל שריו, שעומדים ואורבים לנו, לבלוע את הדיבורים שלנו ולהורידם בגלות. ואכן זהו סוד 'גלות מצרים', ועל זה כל הרעש, על מה שהיהודי אינו יכול לפתוח את פיו למי שכל כך קרוב אליו, הלוא הוא: אביו שבשמים!



על קוטב ענין זה, מגלה רבינו סוד נפלא במנהגם של ישראל בשבת הגדול, כמובא בספר שיחות הר"ן (שיחה פ"ט) בזה הלשון:

"הפיכת השולחן בשבת הגדול מרמז כי עדיין לא יצא הדיבור מהגלות עד פסח, שאז יצא הדיבור מהגלות בחינת 'פה סח' כידוע, שזה עיקר בחינת יציאת מצרים שיצא הדיבור מהגלות. והשולחן הוא בחינת הדיבור בחינת 'וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'". ועל כן בשבת הגדול שאז הוא קודם יציאת מצרים, אזי הוא בחינת הפיכת השולחן, שמרמזין שהדיבור היה בגלות מצרים עד שזכינו ליציאת מצרים בפסח, ואז יצא הדיבור מן הגלות בחינת פה סח".



והנה עתה, הגיע עת דודים, עת לחננה כי בא מועד. הגיע זמן גאולתנו ופדות נפשנו. כי הנה ימים באים שבהם אנו יוצאים ממצרים, והמלחמה הכבידה הזאת על הדיבור עומדת לפני הכרעה לטובה. שכן, ימים קדושים אלו של ימי הפסח, וכל סגולת מצותיהם - הן אכילת המצה, הן סיפור יציאת מצרים, הן שתיית הד' כוסות - כולם הולכים וסובבים אודות גאולת הדיבור.

שכן, על ידי אכילת המצה טועמים אנו טעם הדגן ש'התינוק יודע לקרות אבא' על טעימה זו, ובאכילה קדושה זו אנו מקבלים את הדעת הקדושה הזאת, להכיר באבינו שבשמים, ושההכרה הזאת לא תישאר רק במח ובלב, אלא תתבטא גם ב"דיבורים".

זהו אפוא החידוש באכילת המצה, שגם מי שהוא 'עני' בדעת, מקבל שפע של כוחות להכיר בהשי"ת ולדבר אליו דיבורים - 'לחם שעונין עליו דברים הרבה'.

"כל כל זה ענין פסח, שאז התחיל לפתוח לנו אור הדעת להודיענו ידיעת אמיתות יתברך על ידי כל האותות והמופתים הנוראים שעשה עמנו אז, והארה זאת נמשכת לדורות בכל שנה ושנה, כי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. כי בכל דור ובכל שנה ושנה צריכים להמשיך מחדש ידיעה הקדושה האמתית הזאת, לידע בכל עת בידיעה חדשה כי ה' הוא האלקים.

וזהו 'לחם עוני' שעונין עליו דברים הרבה, שהוא הלל גמור וסיפור יציאת מצרים. כי זה עיקר התיקון עתה, להביט על ה' ונפלאותיו אשר הפליא חסדו עמנו, ויענה לה' דברים הרבה להודות ולהלל אותו יתברך על חסדו ונפלאותיו" (ליקוטי הלכות, פסח ט, ב).

אפשר לשלוח שאלות שיופיע במדור הזאת בטל או באימייל של המערכת

"ואזכה לחדש נעוריי"

השבוע, ביום ראשון, התקיים כנס היסטורי וראשון מסוגו ע"י חבורות הבחורים "מורשת הנחל", בו התכנסו מאות בחורים מכל רחבי ארה"ק בבית מדרשינו הגדול במא"ש ל"מעמד פתיחת ישיבות בין הזמנים" די בכל אתר ואתר.

מטרת המעמד וההתכנסות היתה, לעורר ולחזק את הלבבות לנצל כראוי וכיאות את ה'בין הזמנים' הבעל"ט, ולהפיק את התועלת הרצויה מ'ישיבות בין הזמנים' המתקיימים בכל ריכוזי אנ"ש.

הבחורים התכנסו מהערים: ירושלים, בית שמש, מודיעין עילית, אלעד, ביתר, וצפת. כשבשעה היעודה התחילו עם סדר לימוד בהלכות כיבוד אב ואם למשך שעה רצופה, ואף הוכרו על מבצע מיוחד לכל הבחורים שיתמידו בסדר זה במשך כל ימי בין הזמנים

לאחר סדר הלימוד התעוררו הבחורים בניגוני התעוררות של אהבת וחשקת התורה, ולאחר מכן נשמעו דבריהם של הר"ר נתן יוסף בורשטיין שליט"א מראשי החבורות, והרה"ח ר' נתן מיימון שליט"א.

הבחורים התפזרו לעריהם ובתיהם בהרגשה מיוחדת ונעלה, עם החלטה איתנה לנצל את ימי בין הזמנים ולמלא אסמיהם שבע בתורה ותפילה ועבודת ה', כראוי לבני הנעורים המקורבים אל הצדיק האמת.



"-ה אכסוך נועם שבת"

בחבורות הבחורים שע"י ביהמ"ד 'נחלת חן' בבית שמש התקיים בשבת האחרונה 'שבת התאחדות' מרוממת בעיר נתיבות.

השבת התקיימה במתחם מבודד ושקט סמוך ל'פעלד'. לאחר תפילת קבלת שבת התקיימה הסעודה בה נשמעו דבריו של הר"ר נחמן דוב הלפרין שליט"א. בחצות הלילה קיימו הבחורים את עצת 'הניעור בלילה' בהתבודדות מחוץ ליישוב, ולאחר סדר לימוד קצר התפללו שחרית כותיקין בכח והתלהבות.

בסעודת צפרא דשבתא נשמעו דבריהם של כמה מהבחורים, ואחר שינה קצרה התקיים 'פאנל מיוחד' עם כמה אברכים ממתפללי ביהמ"ד נחלת חן שהשתתפו בשבת. לסיום נערכה סעודה שלישיית בצוותא, ובמוצאי השבת חזרו הבחורים לבתיהם בכוחות רעננים לקראת ימי בין הזמנים הבעל"ט.



"תנו כבוד לתורה"

ביום שלישי פרשת תזריע, התקיים בעיר בית שמש 'מעמד הכנסת ספר תורה' ע"י חבורת 'נחלי דעת'. הספר הוכנס לביהמ"ד של הקהילה ברחוב רבי אלעזר, ברוב שמחה, בריקודים והמחאת כף לכבודה של תורה.

"שישו ושמחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה".

נקודות

שמעתי מאחד מהשוכני אנשים איש פשר וירא שמים ועובד את השם באמת, שאמר לו רבנו ז"ל, שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם, רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו. והבנתי שרבנו ז"ל אמר לו דבר זה לענין התחזקות, לבלי יפול בדעתו מה שכתב עסק בעבודת השם, ועדין אינו רואה בעצמו שום פעלה. כי יש שאינו יכול לראות כל ימי חייו מה שפעל בימיו לאחרי כן כנ"ל. (שיחות הר"ן, רמ"ד)

הר"ר אפרים בידרמן הי"ו תרם להוצאות זכות "לבכך"

הר"ר יצחק טורץ הי"ו תרם להוצאות זכות "לבכך"

הר"ר נחום אנשין הי"ו תרם להוצאות זכות "לבכך"

הר"ר שמעון אפרים דורפמן הי"ו תרם להוצאות זכות "לבכך"